

ИЗСЛЕДВАНЕ ТЕОРЕТИЧЕСКАТА ПОДГОТОВКА НА СЪДИИТЕ ПО ЛЕКА АТЛЕТИКА В БЪЛГАРИЯ

доц.д-р Апостол Славчев, гл.ас.Станка Миланова

STUDY OF THE THEORETICAL PREPARATION OF THE BULGARIAN TRACK AND FIELD JUDGES

assoc.prof. A.Slavchev, PhD, head assist S.Milanova

key words: track and field, judgment, judges
The level of the theoretical knowledge of the athletics judges is determined by the means of new test method. The results are analysed corresponding to the judges age, their way of preparation and the expert judgment of their practical skills to apply the rules. The conclusion recommends an extension of the education forms and increasing the qualification of the judges by accenting on the activity of the judges in the process of mastering the theoretical material.

През последните няколко години състезателните правила по лека атлетика претърпяха, а вероятно ще продължават да търпят и в бъдеще, не малко промени. В повечето случаи промените са от редакционно естество, но не липсват и такива с революционен характер. И до като за състезатели и треньори познването на правилата е пожелателно и е от значение за тяхното лично представяне, то от степента на теоретичната подготвеност на съдиите зависи цялостното, успешно и безпроблемно протичане на състезанията, независимо от какъв ранг са те. Изхождайки от тази позиция ние проведехме изследване с цел да определим равнището на теоретическата подготовка на съдиите по лека атлетика в България. В тази връзка ние трябваше да решим следните задачи: 1. Да се създаде подходящ тестови въпросник, чрез който да се проверят базовите знания на съдиите по отношение на основните аспекти в състезателния правилник. 2. Да се разкрият взаимовръзките между знанията на съдиите и тяхната възраст, експертна оценка и начин на подготовка. 3. Да се създаде нормативна база за оперативна оценка на основните знания на съдиите.

МЕТОДИКА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Приложен бе един от най-популярните методи за оперативна проверка на теоретичните знания – методът на тестиране. В тази връзка бяха създадени тестови въпроси с три открити възможни отговора, от които трябваше да посочи един за верен. Половината от въпросите в теста се отнасяха за беговите дисциплини и спортното ходене, а другата половина бяха от правилата за техническите дисциплини. Съотношението на въпросите за уреди и съоръжения към въпросите за съдийство в тези две основни направления, бе 40%:60%. Т.е. по-голям дял във въпросника имаха тестовете относно осъществяване на пряката съдийска дейност по време на състезание.

Тестовата проверка се проведе в продължение на 2 години. Бяха тествани 83 съдии по лека атлетика от цялата страна, като някои от съдиите през тези две години бяха тествани по 2 – 3 пъти, на различни варианти от теста. Получените резултати подложихме на математико-статистическа обработка за изчисление на относителни дялове и корелационната зависимост според задачите на изследването.

АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

Общият брой на зададените въпроси при проведеното тестиране бе 9473 въпроса. Верните отговори са 6181, а грешните 3292. Както е показано на фиг. 1, съотношението 65% към 35%, създава впечатление, че съдите като цяло са се справили сравнително добре с решаването на теста. От друга гледна точка, обаче и най-малкото незнание на един съдия е предпоставка за бъдещ провал в неговата дейност при изпълнение на организационните и контролиращите функции, с които е натоварен по време на състезание. Ето защо нашият интерес бе насочен към разкриване на сферите от правилника, които приоритетно са свързани с незнанието на съдиите.

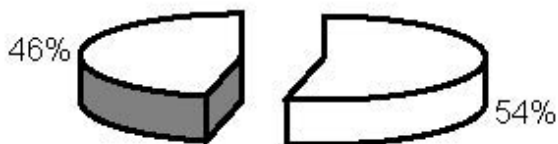


Фиг.1. Съотношение на въпросите с верен и неверен отговор



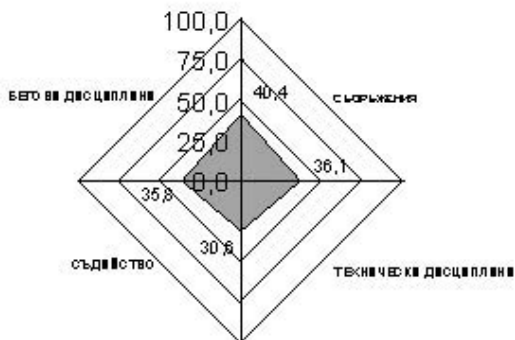
При диференцирането на грешните отговори (фиг.2) се разкри, че в по-голяма степен те се отнасят до правилата от беговите дисциплини и спортното ходене – 54%. Сравнени с този процентен дял, не са много по-малко и грешните отговори, свързани с техническите дисциплини – 46%.

Фиг.2. Съотношение на грешните отговори свързани с техническите и беговите дисциплини



По-детайлното разпределение на въпросите, свързани с незнанието на съдиите, е представено на фигура 3. Вижда се, че с най-висок процент са неверните отговори на въпросите отнасящи се до уредите и съоръженията при беговите дисциплини 40,4%. На второ място по трудност са въпросите за уреди и съоръжения в техническите дисциплини – 36,1%. Не по-малък е и относителния дял на грешните отговори при въпросите свързани със съдийството в беговите дисциплини и спортното ходене – 35,8%. С най-малък процент е относителния дял на грешните отговори по отношение съдийството в техническите дисциплини – 30,6%.

Фиг.3. Разпределение на неверните отговори



Формата на тази нерадостна картина от диференциации на неверните отговори, според нас, най-вероятно е следствие от

наличието на определено подценяване, от страна на съдиите, на необходимостта от знания, относно стандартните размери и техническите характеристики на уредите и съоръженията. Може да се предположи, че по-високият процент незнания на правилата за съдийството в беговите дисциплини и спортното ходене, също се дължи на стандартността на процедурите свързани със съдийството в тях. С други думи, въпросите, които се отнасят до определени стандартни положения, строго регламентирани от правилника, при които е изключена творческата активност на съдиите при прилагането им, се подценяват в по-голяма степен от съдиите. И обратно, съдиите са направили по-малко грешки и вероятно имат по-малко пропуски в теоретичната си подготовка, по въпросите свързани със съдийството в техническите дисциплини, където тяхната роля е по-активна и решаваща за хода на състезанието.

На таблица 4 е представено разпределението на грешните отговори според възрастта на съдиите по лека атлетика. Трябва да се отбележи, че разпределението на изследваните съдиите във възрастов аспект е нормално. Т.е. обект на тестване са били, както доайени на спортното съдийство в България, така и съдии студенти със сравнително по-малък съдийски стаж. Естествено, че най-голям е броят на съдиите в активна творческа възраст, между 30 и 60 години. Анализът на резултатите от тестването във възрастов аспект, показва, че по-голям процент грешки (над 50%) са допуснали начинаещите съдии, но не липсват и провалили се на теста съдии и от останалите възрастови групи. Оптимистичното, което се вижда от фигура 4, е че не е малък и процентът на младите съдии, които, заедно с преобладаващия брой съдии на средна и напреднала възраст, са решили сравнително успешно тестовете, като са допуснали по-малко от 30% грешки в отговорите си.

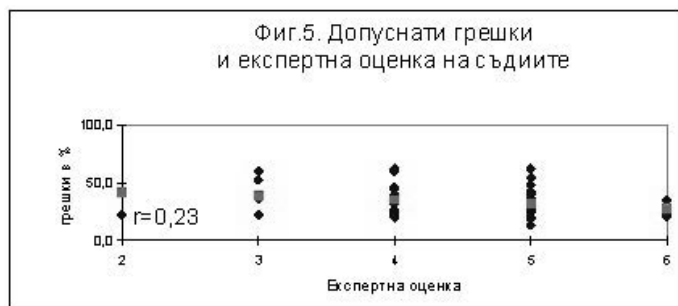
Интерес в нашето изследване представляваше отговорът на въпроса: “До колко експертната оценка за способностите на

Фиг.4. Допуснати грешки и възраст на съдиите по лека атлетика



отделните съдии кореспондира с получените резултати при проверката на техните знания?” Резултатите свързани с отговора на този въпрос са представени на фигура 5. На нея ясно се вижда, че експертната оценка поставена за всеки отделен съдия не кореспондира с оценката от теста ($r=0,23$). Оказва се, че съдии, които са сочени за добри и много добри при изпълнение на своите функции, са допуснали значителни грешки при тестването и обратно. Сравнително по-точно експертната оценка съответства на оценката от теста при съдиите считани за отличници в работата си.

По време на изследването бяха проведени тествания след различен тип подготовка на съдиите. В едни случаи тестванията бяха предупреждавани да се готвят самостоятелно за предстоящия тест, а в други тестът се провеждаше в края на ежедневен семинар с лекторски курс. Резултатите от единия и другия



подход са представени на фигура 6. Те потвърдиха нашите очаквания, че след проведения семинар резултатите от теста ще са по-добри, в сравнение с тези след самостоятелната подготовка. От друга страна обаче, не може да се приеме факта, че грешките допуснати след лекторския курс (27,4%) удовлетворяват като резултат. Напротив, може да се предположи, че целенасочената подготовка, би следвало да бъде оправдана с по-нисък процент на грешките. Вероятно възприетия подход на предлагане на теоретичните знания, в условията на ограничено време, без търсенето и провокирането на активността на участниците в семинара под формата на дискусии и оперативни задачи, не носи необходимия ефект.



На базата на резултатите от проведените тестирания, с помощта на вариационния анализ и стандартното отклонение на данните около средната, ние създадохме нормативни граници за оценка на отговорите от тестирането. В случая, по примера на В.Щефко, ние използвахме 5 степени за оценка предложени в таблица 1.

Таб.1. Критерии за оценка на резултатите от тестовата проверка по правилознание

Оценка	% - верни отговори	% - грешни отговори
Много добра	Над 90%	Под 10%
Добра	От 75 до 90%	От 10 до 25%
Задоволителна	От 60 до 74%	От 26 до 40%
Незадоволителна	От 45 до 59%	От 41 до 55%
Лоша	Под 45%	Над 55%

Прилагайки критериите от таблица 1, обобщените резултати от тестирането на съдиите в България, в относителен дял, са представени на фигура 7. Ако се приеме, че за успешното провеждане на състезанията по лека атлетика са необходими съдии с добри и много добри познания за правилата, то картината от фигура 7 не говори в полза на това твърдение. Т.е. по отношение на близо 2/3 от съдиите има какво още да се желае във връзка с тяхната теоретическа подготовка.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

1. Апробирания в практиката тестови въпросник за проверка на теоретичните познания на съдиите по лека атлетика



удовлетворява нуждите на контрола и способства да се разкрият пропуските в подготовката и насоките за бъдещо усъвършенстване на съдийския апарат.

2. Пропуските в теоретичната подготовка на съдиите по лека атлетика са в по-голям процент по отношение на беговите дисциплини и относно уредите и съоръженията за състезание.

3. Съдиите имат по-малко пропуски в знанията си относно съдийските задължения и техническите дисциплини.

4. Теоретичните знания на съдиите не могат да бъдат обвързвани с тяхната възраст и не винаги кореспондират с експертната оценка за дейността им по време на състезание. Вероятно за да се придобие по-реална представа за състоянието на съдийския апарат по лека атлетика е необходимо да се съчетаят оценките за теоретичните познания с тези за изпълнение на задълженията по време на състезание.

5. Според предложените критерии за оценка, познанията на над 65% от съдиите не са необходимото равнище за да се гарантира успешното провеждане на лекоатлетическите състезания.

6. Самостоятелната подготовка, както и едnodневните лекторски семинари не носят необходимия ефект за подобряване на теоретичните познания на съдиите по лека атлетика. Необходимо е в тази насока да се търсят форми на обучение с активно участие на самите съдии в тях.

Ползвана литература: Лахов и кол. Организация и съдебство соревнований по легкой атлетике.- М., ФиС, 1989; Основы организации и проведения соревнований.- IAAF, RDC, М., 2001; Судейство соревнований по легкой атлетике.-Терра спорт, М., 2003.

ИЗСЛЕДВАНЕ ТЕОРЕТИЧЕСКАТА ПОДГОТОВКА НА СЪДИИТЕ ПО ЛЕКА АТЛЕТИКА В БЪЛГАРИЯ

доц.д-р Апостол Славчев, гл.ас.Станка Миланова

Ключови думи: Лека атлетика, Съдийство

Посредством нов тестови метод е определено нивото на теоретичните познания на съдиите по лека атлетика.

Получените оценки са анализирани в съответствие с възрастта, начина на подготовка и експертната преценка на практическите умения за прилагане на правилата от съдиите.

Препоръчва се разширяване на формите за обучение и повишаване на квалификацията на съдиите, като се акцентира на активността на съдиите в процеса на усвояване на теоретичния материал.

Рецензент доц. Паскал Паскалев, доктор